

könnyíti a tervszerű munkát a házfeladatok és közös megállapítások közbeiktatása, s a szemelvények valóságos kis költői florilégiumot jelentenek a tanulók: a jövőendő ipari szakemberek kezében. A nyomdatechnika — néhány sajtóhibától eltekintve — hozzájárul a könyv használhatóságához.

A felsőipariskolák és a szakiskolák tankönyvirodalma valóban értékes darabban gyarapodott Terjék László munkája nyomán.

Kajdi László.

Kornis Gyula: Az irodalmi műveltség értéke. Franklin Társulat. Budapest. 240 o.

Kornis ezzel a mélyenszántó, az emberiség egész művelődéstörténetét tömören összefoglaló tanulmányával hitet tesz az irodalom örök nevelő értéke mellett. Európai kultúránk gyökerei a görögök *esztetikai-irodalmi* emberideáljáig nyúlnak le és a görögök óta a műveltség elsősorban irodalmi műveltséget jelent. A helyzet csak az újabb természettudományos-technikai beállítottsággal változott meg, de a tapasztalati ismeretek csak *mennyiségi értéket* jelentenek, nem *minőségit*. A természettudományok nyújtotta ismeretek ugyan hasznomra lehetnek, de nem jelentenek minőségi, erkölcsi gazdagodást. Viszont az irodalmi műveltség döntő értéke éppen abban rejlik, hogy az egyetemes emberi értékfelfogásokhoz lelkünk számára utat nyit. A fizikai, vagy biológiai tényeket egyszerűen tudomásul veszem és felhasználom, az irodalom nagyjai *teremtő* megértést váltanak ki bennem. Az írói alkotás megértet velem valamit, amit — ép azért, mert megérttem — a magam személyes életében is meg akarok valósítani. A tényismeretek alkalmazásra, felhasználásra ingerelnek, az irodalom megvalósításra, életem erkölcsi formálására nőgat.

Az irodalom tehát, legtágabban, az örök emberi értékek megismeréséhez vezet, de a nemzeti önismeretnek is alapvető forrása. Magyar létünk és lényegünk értelme írónkból világlik ki élményszerű igazsággal és így tulajdonképpen nincs helyes magyarságismeret az irodalom szellemtörténeti igazságainak ismerete nélkül. De mindezekén túl formai ereje is van az írói alkotásnak, indítékot ad arra, hogy belső világunkat mi is *objektív világgá* tegyük, elsősorban a magunk számára, vagyis az irodalom megízlelteti velünk az önkifejezés szellemi örömeit is.

A mindenképpen értékes tanulmányt főleg irodalomtörténészek számára — de minden gondolkozni szerető ember számára — tanulságosnak és elolvasandónak tartjuk.

Vajtai István.

Uherkovich Gábor: A korszerű biológiai oktatás. (Kialakulása és főbb tartalmi vonásai.) Szeged, 1940. 98 oldal.

A „biológia” szó értelmének tisztázása vezeti be a munkát, de a munka legterjedelmesebb része a korszerű élettudományi oktatás problémáival foglalkozik.

A szerző kiemeli itt a biológia sajátos szemléleti módját, amelyet az életszerűség központi gondolata irányít s a szülőföldmegismerés útjain haladva, a valós természetet szemléli.

Kíváló értékeléssel tárgyalja szerző a modellek, képek, vázlatrajzok alkalmazását. Kétségkívül a kép a legkevésbé használható szemléltető eszköz. Egyetlen fontos kelléke a természethűség. — A magam gyakorlatából megemlítem, hogy e szempontból kitűnően megfelelnek a Meinhold-sorozat legújabb kiadású állatképei, de méginkább Specht színpompás nagyméretű festményei a Täuber-féle sorozatban

(Biol.-geogr. Charakterbilder aus allen Zonen d. Erde), amelyek igen jó szolgálatot tesznek a biogeográfiai tanulmányban. — A vetített képekről szólva joggal állapítja meg szerző a színes normálfilm-diaképek alkalmazásának értékeit. Helyesen emeli ki a filmoktatás keretében többek közt azt a követelményt (amit pedig sokan nem tartanak szem előtt), hogy vetítés közben a lehetőség szerint a legkevesebbet szóljunk a tanulókhöz.

Az elkalandozásoktól mentes alkalmószerszűségek elve, a felbukkanó lehetőségek kihasználásával, tegye rugalmassá tanmenetünket is.

Terjedelmesebb fejezet szól a tervszerűen előkészített biológiai sétákról, a kirándulásokról, mint a szülőföldmegismerés és a természet-megfigy. és leghathatósabb eszközeiről. Ezek a tevékenységek a nevelő oktatás jelentős értékei azért is, mert a természetvédelem gondolatának, általában a szülőföld-érző kifejlesztésének céljait szolgálják. A szabadban való tanítás munkamenete nagyjában egyeznek meg egy-egy rendes tanítási óráéval. Fontos a kirándulás eredményeinek megörökítése.

Továbbiakban vizsgálja szerző a munka és munkáltatás szerepét. Ennek kiválasztása akkor helyes, ha általa megfigyeléseket végez a tanuló, legyen az akár a szabadban (gyűjtés, vivárium, rajzolás, fényképezés, kerti munka), akár a szobában (gyűjtőeszközkészítés, viváriumok, modellek, gyűjtemények, papirosmunka, rajzolás, mintázás) folyó tevékenység.

Behatóan foglalkozik szerző a rajzolással és a tanuló biológiai füzetével. A rajzoltatás nem alakulhat át rajztanítássá. A biológiai rajz nem mindig teljesen objektív ismeretrögzítés. De törekszünk minél nagyobb objektivitásra úgy, hogy az ábrázolásra alkalmas részletek kiválasztása teljesen a biológiai szempontok szerint történjék. Így általa a beszédnél értékesebb közlési módhoz jutunk. A szkematikus ábrázolással megismeri a tanuló a jellegzetességet. Természetesen néha szükség van pontos ábrázolásra is (mikroszkópia, egy-egy rész pontos ábrázolása). A tanár táblarajzai magyarázó és ismeretrögzítő céllal készülnek. — Bár nem tesz itt említést szerző a színes krtékról, bizonyára osztozik abban az általános véleményben, mely azok használatát a maguk helyén igen értékesnek, szinte nélkülözhetetlennek tartja. — A tanuló-rajzok legtöbbször a táblarajzzal párhuzamosan születnek meg, de megfigyelési eredményeket teljesen önállóan is ábrázolhat a tanuló. A rajzos, feljegyzésses munkafüzet ne legyen sablonos, hanem legyen az öntevékenység megnyilvánulása. A füzet vezetésében szoktassuk a tanulót rövid, de pontos és tárgyilagos kifejezési módra.

Érdekes és tanulságos szerzőnek a tankönyvekre vonatkozó összehasonlító azok típusait bemutató seregszemléje az európai biológiai tankönyvirodalom felett.

Foglalkozik a szerző a biológia oktatásban szereplő pszichotechnikai vizsgálatokkal. Szól a kérdőíves rendszerről, melynek alkalmazásával képet kapunk munkánk kezdetén, hogy mi az az ismeret — és élményanyag, milyen fokú a gyermek biológiai gondolkozása, beállítottsága, amivel az iskolába jön. Lényeges itt a kérdések megkonstruálása, összeállítás. Erre saját vizsgálatai alapján jellegzetes példákat mutat be. A tesztvizsgálatok azt a másik gyakorlati célt szolgálják, hogy általuk oktató-nevelő munkánk eredményéről kapjunk képet. Ismereti szerző a tesztek elterjedtebb típusait s szól az angol tesztgyűjteményekről. Megállapítja, hogy a mi oktatási rendszerünk nem ad a nevelőnek alkalmat a tesztek keresztülvitelére a tanév egész folyamán, de erre nincs is szükség. A tanév elején mindenkör végezzünk ismeretszondírozó vizsgálatokat. Hogy pedig munkánk eredményét regisztrálhassuk, egy-egy nagyobb időegység végén szintén, de olyanokat, hogy a próbák alaptónusát

ne az ismeret-számonkérés adja, hanem inkább olyan problémakörből valók legyenek, amely munkánk által feltételezhetően kialakult. — Úgy vélem, hogy tanulmányi időnk korlátozottsága miatt, ha nem is kérdőíves és tesztos alapon, de ilyen, vagy ehhez hasonló jellegű munkát végzünk a tanév első óráin (ismeretszondirozás és ismeretfelidézés), valamint a félévi és tanévvégi összefoglalások alkalmával (problémafelvetések, szempontkiemelések).

A munka utolsó része az utalások és jegyzetek felsorolása. Az ebben foglalt irodalmi vonatkozások feltárása értékes segítséget, tájékoztatót nyújt a biológia tanítójának. — Nem ismerjük ugyan a munka terjedelmi lehetőségeinek adottságait, de a fellelített szakműveket nemcsak a hivatkozások szolgálatában, hanem könnyebb áttekintés céljából, problémakörök szerint csoportosított felsorolásban, egy külön fejezetben is szívesen láttuk volna. Ebben oly munkák is helyet kaphatnának, amelyeket szerző, minthogy nem hivatkozik rájuk, érhetően nem is említ. A műveknek egy kissé bővebb, fent jelzett szempontból összeállított jegyzéke még jobban emelte volna Uherkovich munkájának kiváló bibliográfiai értékét. Hogy a sok közül pl. csak ezeket a jól bevált munkákat említsem: Strauss, Naturgeschichtsskizzenbuch (Pflanzen, Tiere), Stehli, Mikroskopie für Jedermann. S mert a korszerű biológiai oktatás magyar irodalma (I. 8. old.) valóban szegényes, tájékozódás céljából felsorolást érdemelne a magyar szerzők ezirányú munkáinak összesége.

Az az érzésem, hogy a magyar nevelők örömmel köszöntik és értékes oku-lással olvassák Uherkovich könyvét, amely áttekinthetően, szerencsés tagolással és kiváló pedagógiai érzéssel hívja fel figyelmünket a szó szoros értelmében vett „modern biológiai oktatás” problémáira, követelményeire. Habár — mint szerző becsületes őszinteséggel, de talán túlzott szerénységgel vallja — legtöbbször a külföldi irodalomra és gyakorlatra utal, mindamellett megállapításait a magyar viszonyok és adottságok természete szerint alakítja át. Eltekintve önálló megállapításainak értékeitől, már ezzel az áthangolással is igen becses, hiányt pótló szolgálatot tett. Könyve sem a biológát tanítók asztaláról, sem az iskolák könyvtárából nem hiányozhatik.

Czöglyer Kálmán.

Dr. Kiss Tihamér László: A kátétanítás módszereinek történeti ismertetése. Szeged, 1938. 93 l.

A tanulmányos könyv elolvasása után az a vélemény alakult bennünk, hogy a könyv címe a módszerre utalás nélkül szerencsésebb lett volna. Igaz, hogyha csak a módszerről értekezne: kevesebb lett volna a mondanivaló és hiányosan egyoldalú is, különösen az ó- és középkorról; a szerző talán ezért fogta fel a tárgyat szélesebb alapon. Így a könyv teljesebbet adott, mint ahogy a címe ígéri. Nem csupán az egyes korokban megállapítható oktató eljárásokat ismerteti, nemcsak a „hogyan” kérdésre ad részletes választ, hanem felöleli az oktatás anyagát, megismerteti az oktatás helyét és körülményeit s ami igen nevezetes vonása: az oktató személyeket is.

A szerző a mű 5. lapján kifejti: mit ért módszeren. A módszert, mint eljárást nem is akarta az oktatás tárgyától elválasztani (nehéz is volna), az oktatás személyeitől elkülöníteni pedig nem is lehetne, tekintettel arra, hogy történeti munkáról van szó. A módszer jelentőségének értékelését is megtaláljuk (6. lap) az oktató egyéniségéhez való viszonyában.

A kátétanítás, a katechizmus alapelemei már az Ó-szövetség világában megtalálhatók. A próféták után a papok és írástudók voltak a nép vallástanítói. A zsidó nép természetes vallásos nevelői a szülők voltak. Jézus megjelenésével új korszak